

25

Q. D. B. V.

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
OMNIPRÆSEN-
TIA CHRISTI SE-
CUNDUM CARNEM

QUÆ

SUB PRÆSIDIO

DN. JOH. GVILIELMI BAJERI
SS. THEOLOGIÆ DOCT. ET PROFESSORIS PUBL.
FACULTATIS THEOL. hoc tempore DECANI,

*Patroni observandi, Præceptoris omni ho-
noris cultu atatem devenerandi*

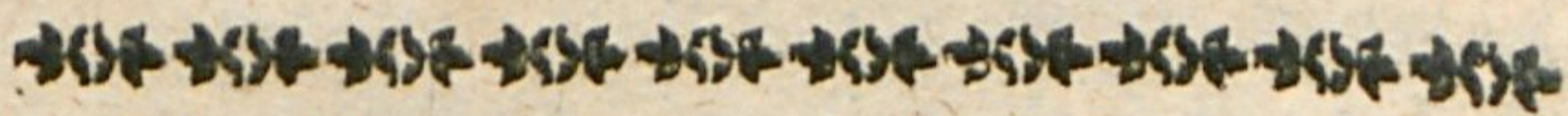
publicè ventilanda proponitur

AB AUCTORE RESP.

M. JOH. ABRAHAMO KROMAYERO
Ohrdruffio - Thuringo

d. Junii A. MDC LXXXI. *Junii 1691*

H. L. Q. C.

JENÆ,
TYPIS GOLLNERIANIS.

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
OMNIPRESSENTIA
CHRISTUS
CARNEM

QVE
SUB PRESIDIO
DN. JOH. GVLIELMI BAJERI
THEOLOGICI DOCT. ET PROFESSORIS PUBL.
FACULTATIS THEOL. hoc tempore DECANI

Patrono obsequio, P. receptoris anni ho.
suis cultu aciem habentibus
publico consilio proponitur
AT AUCTORE RESP.

M. JOH. ABRAHAMO KROMAYERO
Ordinatio - Thuringo
d. Junii A. MDC LXXXI.
H. L. G.
TYPIS GOLLERIANIS
J. E. N. E.

Clarissimo Doctissimoque
DN. M. JOHANNI ABRA-
HAMO KROMAYERO

hactenus S. Theologiæ Cultori, nunc Ministerii Re-
verendi Candidato dignissimo, Fautori & Amico meo
honorando plurimumque dilecto

PRÆSES DISPUTATIONIS

Salutem à Deo per Christum omnigenam!

*Ecce uti dies annique nobis decurrunt, carissi-
me mi KROMAYERE, qui jam in an-
num septimum exactâ apud nos atate,
quamvis diu cognitus probatusque mihi sis,
non tamen vel dimidiâ temporis parte ad-
fuisse videris. Nimirum conversatio ipsa cum his, quos a-
mamus, moram suam breviorē reddit, abitum verò
prematurum. Nec profectò me pudet, profiteri publicè,
quantum Te amem, qui cum ingenii bonitate, mentem
religiosam; cum doctrinâ sacrâ & secularis peritia, vi-
tæ modestiam ita conjunxisti, ut alios ad exemplum Tu-
um conformari, qui eadem studia sequuntur, baud du-
biè deceat. Eruditionis Tuæ in studio sacro, non tantùm
nos habes testes, qui disputantem pariter atque è sugge-
stu perorantem sæpè audivimus; sed nunc publicum ma-
gis documentum præbes, datâ in lucem dissertatione hac,
proprio studiò, Deo tamen quàm largiter benedicente,
abs Te conscripta, quâ etiam, qui nostris exercitiis non
interfunt, profectus Tuos velut oculis videant. Ea enim
est presentis argumenti ratio, quæ plurimarum partium
doctrinâ Christianâ, quæq; de illis ultrò citroq; disputan-
tur, cognitionem accuratam requirit priùs, quàm ad sui
tractationem felicem admittat. Itaq; & de hoc ipso speci-
mine, deque cursu Academici periodo clausulaque hone-
stâ*

stâ ac laudabili, non possum Tibi non gratulari: præser-
tim quòd ad munus Ecclesiasticum posceri Te audio: ubi
materiam simul laborum & patientiæ; sed & meritorum
in Ecclesiam conferendorum amplissimam offerri vide-
bis. Spero autem omninò futurum, ut, qui Tibi non na-
tura tantùm dona, sed & animum sancto studio at-
que officio dignum; conatibus etiam piis successum huc-
usque dedit, Deus Optimus Maximus, jam porrò Te mi-
nistrò, conservatis auctisque χαρισμασι suis, ad nominis
sui sanctificationem, regniq; ampliationem, cum propria
salute Tua, atque ad solatium gaudiumque venerandi
DN. PARENTIS, (cui Deus clypeus sit & merces ma-
xima!) sit usurus. Ita Te, Amice suavissime, ex Acade-
mico nostro consortio, neutiquam ex animo meo, dimitto:
in Jesu autem nostro valere, & rem omnem benè gerere
jubeo ac precor. Scribeb. Jena d. XVIII. Maji Anno
CLC LCC XCI.

PRÆLOQVIUM.

Quod Vadriennium cum semestri elapsum est, ex quo, studiis adhuc vacans Philosophicis, disputationem de Omnipræsentia Dei publicè defendi. Arduum semper visum est illud argumentum, sed tamen hoc nomine tractabilius, quod non sana ratio duntaxat differere de illo quodammodo potest, verùm lumen quoque Scripturæ clarissimè id ipsum collustratum exhibet. E scholis Philosophicis ad Theologicas transiens, cum in Loco de Christo simile dogma, de humana Salvatoris natura, propositum expenderem, tempus & operam non malè me locaturum existimavi, si, specimen aliquod Theologicum daturus, quæstionem *de Omnipræsentia Christi secundum carnem*, pro viricularum modulo, paulo pleniùs elaborarem. Sed quàm difficilis & intricata hæc sit tractatio, nemini non constabit, qui vel primoribus labris Theologiam degustavit. Ut enim jam alia taceam, omnibus ferè nota sunt sententiarum divortia, & controversiæ, non sine vehementia inter Doctores agitata, tum superiori, tum præsentis seculo. His tamen non obstantibus, periclitabor vires, & ut certos intra limites sese contineat hæc opera, haut incommodè totam disputationem ad tres revocabo sectiones: quarum prima, *historica*, exhibebit in summa, præsentis

A
con-

controversiæ ortum & progressum; secunda, *dogmatica*, sistet sententiam, Scripturæ librisque Symbolicis convenientem; tertia, *Polemica*, excutiet argumenta, à recentissimis quibusdam adversariis nobis opposita. Ipse verò Salvator, de cujus præsentia jam agendum, præsens sit mihi Spiritus S. gratiâ, qui me ducat in omnem veritatem, ad gloriam nominis sui benedicti.

SECTIO I HISTORICA.

§. I.

Qvæstio de omnipræsentia carnis Christi, prout hodie quidem ventilatur, recentior est, quippe de qua inter primitivæ Ecclesiæ Doctores, deficiente occasione, lis haut extitit: quamvis non desint testimonia Patrum, quibus sententia librorum Symbolicorum stabiliri queat; qualia comparent in *Catalogo testimoniorum*, ad calcem *libri Concordiæ* adjecto, ex quibus cum primis huc faciunt, quæ c. IX. & X. ex *Theophylacto* & *Cyrillo* collecta exhibentur. De *Augustino* imprimis movetur dubium, qui in *Epist. 57.* ita scribit: *Non est consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique ut Deus. Nam & de nobis veracissima Scriptura dicit, quòd in illo vivimus, movemur & sumus, nec tamen sicut ille ubiq; sumus.* Et paucis interjectis: *Una persona Deus & homo est, & utrumque est unus Christus Jesus, ubique per id quod Deus est, in cælo autem per id quod homo.* Sed quòd hæc non ita absolutè sint accipienda, patet ex cautela istis verbis omisâ: *Cavendum, ne ita adstruamus divinitatem hominis, ut veritatem corporis auferamus.* Unde *B. Timotheus Kirchnerus*, in scripto Germanico, contra responsionem Theologorum Anhaltinorum p. 70. distingvit inter
has

has duas propositiones: *Ubique presentem esse, ut Deum ipsum;*
&: *modo supernaturali in caelo & terra presentem esse, vi unionis personalis;* priorem negasse dicit Augustinum, non verò posteriorem. Alia, quæ ex Patribus objiciuntur, diluit *B. Martin. Chemnitius in libell. de duabus nat. in Christo c. XXX. p. m. 188. seqq.* In genere observandum, Patres, qui dissentire videntur, vel disputasse contra Manichæos & Eutychianos, qui naturam humanam in divinam conversam, somniabant; vel negasse tantum humanæ naturæ infinitatem & immensitatem. Videatur etiam *B. Wigandus in de Ubiquitate p. 96. f.*

§. II. Quum igitur ex antiquitate multa afferri nequeant, à temporibus propioribus repetenda est controversiæ hujus origo. Notanter dico: controversiæ origo; dogma enim ipsum (quicquid videatur adversariis) non recens est, quippe in antiqua quoque Ecclesia receptum. Id igitur tantum hic agimus, ut ex hac historica relatione pateat, quomodo recentioribus temporibus, illa doctrina clariùs fuerit proposita, & contra dissentientes propugnata. Primus autem, qui hoc dogma in Ecclesiam quasi reduxit, Christumque, secundum humanitatem, pluribus in locis esse docuit, fuit *Gerson, Cancellarius Parisiensis.* Is deprehendens infirmitatem fundamentorum, quibus Pontificii, in Concilio Constantiensi, figmentum Transsubstantiationis superstruebant, quæsivit aliud magis idoneum, & ex unione naturarum in Christo collegit, corpus Salvatoris, uno eodemque tempore, in pluribus locis existere posse. Timidè tamen hoc illum asseruisse dicit *Hospinianus, in Histor. Sacrament. parte altera p. 63,* ne infinitas vel omnipotentia humanæ naturæ tribueretur ejusmodi, quæ humanam naturam prorsus everteret, & ex homine Deum faceret. Quæ si ita habent, eandem Gerson cautionem adhibuit, quam Augustinus; unde eò minùs ex hujus verbis colligere quis debet, eum inficiatum esse omnipræsentiam humanæ Christi naturæ.

§. III. Gersonem seculo superiori secutus est *Jacobus*

bus Faber Stapulensis, qui tamen ulterius progressus, ex eodem fundamento, unione scilicet personali, omnipræsentiam Christi hominis ad singulas creaturas, & loca omnia extendit, cum Gersoni antea ad S. cœnam suffecisset: ut ita ille omnipræsentiam seu ubiuitatem, quam vocant, docuerit; hic verò multipræsentiam tantum. Dogma suum A. 1524. Parisiis in Sorbona proposuit Faber, sed infelici successu; quippe adversarium nactus, *Natalem Bedam*, ab hoc accusatus, & à Parisiensibus Theologis ita exagitatus fuit, ut desertâ Gallia migraret aliò, apud Margaretam Navarrae Reginam aliquandiu commoratus. Vid. *Hospinianus l. c.* & ex adverso *B. L. Hutterus Concord. Conc. Cap. I. p. m. 9. 10.* Cæterum ejus sententia clara est ex verbis sequentibus, super I. Cor. XII: *Vos estis membra Christi ex parte, id est, pars membrorum Christi, non autem omnia membra Christi. Non enim Corinthii fideles erant totum corpus Christi: imò neque Europa, neque Asia, neque Africa capax est plenitudinis Christi, corporis inquam Christi, cui corpora nostra spiritali modo uniuntur, & ut sic dicam, incorporantur, quod cœlum implet & terram: est enim, ubicunque verbum est. Nam verbum caro factum est. Quare verbum nusquam est sine carne, neque caro illa sine verbo.*

§. IV. Subsequente tempore, cum *B. Lutherus* rem haberet cum *Zvvinglio* & *Oecolampadio*, negantibus præsentiam Christi realem in S. C., & objicientibus, Christi corpus finitum esse, & in cœlum ascendisse, sedens ad dextram Dei, ipse quoque vel invitus controversiæ de omnipræsentia implicitus fuit: ubi occursum objectionibus *Zvinglianis*, etiam communicationem idiomatum urfit, adstruens inde omnipræsentiam Christi secundum carnem. Conf. *B. Dn. D. Musæus in præfat. der Musfibel Erklärung.* Quamvis autem in colloquio *Marpurgensi*, hanc sententiam *B. Lutherus* rursus deseruisse, nec illam, ad vitæ usque finem, retinuisse, clamitent adversarii; hoc tamen falsissimum esse, facile ostenditur. Nam, licet *B. Doctor* ibi & alias disputare noluerit de Ubiquitate, id tamen ideo factum est, quia in artic.

artic. de S. Coena, maximum veritatis robur collocavit in
verbis institutionis, non autem in ubiuitate; & istud qui-
dem optimè. Scilicet præcavere voluit, ne Zvingliani, cum
de S. C. disputandum esset, occasione ubiuitatis, dilabe-
rentur à proposito, atque aliena tractarent. Vid. *B. Wigan-
dus l. c. p. 101. seq.*, ubi hæc pluribus prosequitur, & multa
testimonia affert, ex quibus constantia Lutheri satis elucet.
Conf. *libellus peculiaris B. Ægidii Hunii de sententia Lutheri*,
ubi idem firmissimis rationibus evicit. Quod autem atti-
net ad verba: *Von allenthalben soll nicht disputiret wer-
den* &c: illa non Lutheri, sed Philippi Melanchthonis es-
se, probat evidenter *laudatus Hunnius in der nöthigen Ver-
antwortung des Concordien Buchs p. 98.* Neque ex eo a-
liquid colligi potest, quod B. Lutherus in *articul. Schmal-
caldicis*, consensum inter nos & Pontificios monstrans, dog-
ma de ubiuitate omisit, quod Pontificii tamen negant:
non enim propositum ipsi fuit, omnes articulos, in qui-
bus nobis cum Pontificiis convenit, adducere, sed præcipuos
tantum nominasse sufficiebat.

§. V. Lutheri sententiam amplexus est *Job. Timan-
nus, Amsterodamus*, minister Ecclesiæ Bremensis, qui in
Farragine (*citante Hospiniano d. l. p. 282. b.*) sæpius hanc the-
sin repetit: *Caro Christi ubique est.* Quem secutus *Jaco-
bus Propositus*, ejusdem minister Ecclesiæ, crebrò pro con-
cione dixisse perhibetur: *Corpus Christi ubique est, illud-
que verè in eucharistia, omnibus illis in locis, ubi ea hîc
in terris juxta institutionem celebratur, distribuit Christus.*
Utrique se opposuit *Albertus Hardenbergius*, Bremæ Ec-
clesiæ cathedralis Pastor, sed id effecit, ut ipse tandem ob
dogma suum, & sententiæ de omnipræsentia impugnatio-
nem, Brema ejiceretur. Vid. *Hospin. l. c. p. 282. item 296. f.*
& à nostra parte *Hist. Confess. Aug. ad a. 1561. fol.* B. *Hut-
terus* Conc. Concord. Cap XLIV. p. m. 1035. acta integra,
quæ cum *A. Hardenbergio* hinc inde sunt agitata, sibi ad ma-
nus fuisse, quæ justum volumen sola conficerent, memora-
vit. Eandem doctrinam defendit *Joachimus Westphalus*, Ec-

clesiæ Hamburgensis minister, qui, cum A. 56. Calvinus Ecclesiam Hamburgensem, veneno suæ doctrinæ, inficere vellet, masculè se ei opposuit. *Hunnius l. c. p. 76.*

§. VI. Controversiæ inter Bremenenses agitatae implicitus fuit *Philippus Melancthon*, cujus autoritate sæpe nobis obstrepunt Reformati. Et sanè negari nequit, Melancthonem hîc diversum sensisse. Ita enim in epistola ad Hartenbergium Anno 56. missa scribit: *Prudenter fecisti, quod tantum instituisti disputationem de propositione: An Caro Christi sit ubique, de qua universa antiquitatis sententiam defendis.* Citatur alia ejus epistola ad Principes imperii, in qua omnipræsentiam rejecisse dicitur. Sed quicquid sit de Philippo, ejus sanè sententia nostræ præjudicare haut potest, cum constet, eum in artic. de S. C. non sincerum fuisse, imprimis quando artic. X. August. Confess. ita immutavit, ut Calvinianismus sub eo latitare posset. Sed &, ob hunc ipsum disensum, literas reprehensorias accepit, à Principe Württembergico, ut ipse fatetur, in epistola quadam ad Hartenbergium, cujus verba exhibet *Hospin. l. c. p. 286.*

§. VII. Defuncto Philippo, *B. Brentius* unà cum *BB. Jacobo Andrea, Andrea Musculo & Martino Chemnitio*, doctrinam Lutheri propagavit. Licet autem initio fortè non omnes eodem modo de omnipræsentia locuti sint, postea tamen plenissimè consenserunt, quando in *Form. Conc. p. m. 783.* mentem suam sequentibus clarissimis proposuere verbis: *Credimus, quòd Christus etiam secundum illam suam assumptam naturam, & cum ea præsens esse possit, & quidem præsens sit, ubicunque velit: præsertim verò sentimus, eum Ecclesie suæ in terris, ut mediatorem, caput, Regem & summum Sacerdotem præsentem esse. Non autem dimidiatus tantum, Christus, aut una duntaxat ipsius pars Ecclesie præsto est, sed tota Christi persona.* Hoc ipso autem dogmate omnes Zwinglianos adversus se concitârunt, qui ineptas inde consequentias nectentes, Eutychianismum, Schvvenckfeldianismum, & quas non hæreses, ipsis imputarunt. Habitum est jam pridem ante editam Conc. Formulam A. 64. colloquium

quum Maulbrunnense, quò finito Zvingliani sparserunt, Theologos Württembergicos fuisse convictos, nec ullò Scripturæ testimonio ubiuitatem tueri potuisse: quæ causa fuit, ut Würtbergici Epitomen ejus colloqui ederent, atque inanem illam gloriationem diluerent. Illud etiam putidum commentum, & mera calumnia est, quando *Hospinianus l. c. p. 286. b.* Brentio talem effusionem tribuit, qua omnes divinæ naturæ proprietates essentielles in naturam humanam effusæ sint: nam hic error expressis verbis damnatus est in F. C. p. 777. B. *Jacobum Andreae* adversarii variis traduxerunt nominibus, dum modò alter Jacobus Faber Stapulensis, modò Apostolus ubiuitatis ipsis audivit. Præter Calvinianos initio ante, quàm Form. Conc. consignaretur, se opposuere quoque Wittenbergenses, qui Würtbergicos Theologos accusabant, quasi errorem in doctrina de omnipræsencia Christi foverent, & omnipræsenciam extensivam statuerent. Hinc Dresdam vocati, Electori, per Paulum Eberum, scriptum exhibuere, in quo ad Melanchthonis sententiam inclinabant. Sed monitus per Brentium Elector, istos denuò ad se accersivit, & accuratius insententiam illorum inquisivit, ubi Eberus ad sanio rem mentem rediit, valdè ob id Crypto-Calvinianis exosus. *Hospin. l. c. p. 291. b. 294. f.* Sed & Pontificii contra hanc sententiam insurrexerunt, atque inter alios Jesuita Ingolstadtensis, *Albertus Sperlingius*, qui librum de Majestate & præsencia Domini nostri Jesu Christi contra theses Schmidlini (sic vocarunt B. Andreae) edidit, cui tamen hic in Apologia satisfecit. *Ibid. p. 325.*

§. IIX. Formulâ Concordiæ A. 80. in lucem publicam emissa, novæ subinde disceptationes exortæ sunt: præsertim cum D. *Daniel Hoffmannus*, Prof. Helmstadiensis, non solum B. Andreae 17. errores crassiores (quos in summa exhibet *Hospinianus l. c. p. 385. b.*) impingeret; sed Formulam Concordiæ quoque, cui tamen ipse cum Heshusio subscripserat, variis dieteriis insectaretur. Obviam verò ei ivere B. *Polycarpus Lyserus im furken und gegründeten Bericht.*
B. *Agid.*

B. Aegid. Hunnius in der nöthigen Verantwortung des ConcordienBuchs / item in alio scripto Germanico, cui titulus: *Widerlegung der ungegründeten Auflagen D. Hoffmanns.* Rem quoque cum illo habuit B. Georgius Mylius, qui *Apologeticum* adversus illum edidit. Scil. D. Hoffmannus literas exararat secretiores, nonnulla contra Form. Concord. & Theologos quosdam continentis. Illæ in manus inciderant Calvinianorum, qui eas diversis in locis imprimi curantes, hoc ipso novas Ecclesiæ turbas dabant, quas laudati Doctores in herba supprimendas existimârunt. Imprimis duo sunt, quæ Hoffmannus objecit. Nempe primò testimonia Lutheri, de omnipræsencia Christi, Formulæ Conc. post factam jam subscriptionem, inserta fuisse; quod tamen falsum esse ostendit *Hunnius in præfat. der Widerlegung.* Dende sparit, post subscriptionem multa in Formula Conc. fuisse immutata, alia nova superaddita: sed contrarium probare sategerunt *Polycarpus Lyserus l. c. & Hunnius in der nöthigen Verantwortung p. 108.* Notari meretur, quod, teste Lysero, in Colloquio Quedlinburgensi, factâ collatione super mutatione, (quæ levissima erat) Hoffmannus professus sit, suo & Collegarum nomine, se, quod deprehenderint nihil erroris subesse, acquiescere, & cum Theologis Electoralibus consentire. *Hutterus* autem Conc. Conc. Cap. XLV, d. 1051. docet, *Helmstadiensium Theologorum tergiversationem fecisse, ut finis ac eventus expectationi Ecclesiæ non responderit.* A quo non parùm differt; sed nec probatum fuit hætenùs, quod nonnemo dixit, Colloquium Quedlinburgense, ideò, quod Hoffmannus & Heshusius dogma de Ubiquitate amplecti noluerunt, abruptum potius, quàm legitimè finitum esse. Apparet potius, cui parti dissensus, qui per multos deinceps annos viguit, imputari debeat. Prolixè de eo differit, & in causas ejus inquirat *Hunnius in der nöthigen Verantwortung p. 104. seq.* In colloquio tamen Quedlinburgensi constitutum, ejusque Recessui insertum est, ut non obstante dissensu, inter Ecclesias & Theologos utrinque pax & concordia coleretur. Vid.

Hutter.

Hutter. l. c. p. 1179. 1180. Cæterùm Calviniani, cùm inter Theologos nostros non omni ex parte conveniret, valde se oblectarunt, & *Hospinianus Concordiam discordem* edidit; cujus tamen nugas discussit *B. Hutterus* in citata jam sæpiùs *Concordia Concorde*: quorsum etiam spectat dissertatio solennis, cui titulus: *Constans Concordia concors*, Halæ Saxonum, Anno 1675. disputationi subjecta, Præside B. Dn. *D. Joh. Oleario*, Conc. Aul. prim. Confess. Consil. Eccl. & Superint. General. Ex Pontificiis verò prodiit *Forerus*, qui dogmate Ubiquitatis Nostrates acerbè traduxit: quem verò Theol. Electorales refutarunt in *der Haupt Bertheidigung des Augapffels*.

§. IX. Tandem & hoc ipso seculo lis exorta est inter Theologos nonnullos, ipsam Form. Conc. amplexos. Nempe Tubingenses *B. B. Luc. Osiander*, & *Theodorus Thummius*, sicut putarunt, Christum, cum his in terris ambularet, semper usum esse communicata sibi maiestate, sed illum usum tamen occultasse; ita de omnipræsentiâ quoque docuerunt, Christum inde ab utero matris, imò post conceptionem statim, actu ipso fuisse omnipræsentem. Explicarunt autem Christi omnipræsentiâ de *ἀδιαστοία* ad omnes creaturas, ejusque fundamentum proximum posuere in unione personali. Ab his diversum docuere Giessenses *B. B. Winckelmannus*, *Menzerus* & *Feuerbornius*, qui uti Christum in statu exinanitionis abstinuisse docuerunt, ab usu maiestatis plenario, præeunte Paulo *Phil. II, 7*; ita dixerunt, omnipræsentiâ Christi cœpisse demum post ascensionem in cœlos, & in statu exaltationis: adeoque fundamentum proximum collocarunt in Christi exaltatione, ejusque sessione ad dextram Patris, remotum verò in unione personali; cæterùm asserentes, omnipræsentiâ carnis Christi consistere in præsentia sive propinquitate modificata, h. e. cum efficaci operatione conjuncta. Quæ posterior sententia, utpote Formulæ Conc. magis conveniens, approbata est à Theol. Electoralibus in decis. solida 4. quæstionum. vid. *B. D. Musæus* in *der ausführl. Erklär.* p. 542.

B

SECTIO

SECTIO II DOGMATICA.

§. I.

DAtâ brevi relatione, de ortu & progressu præsentis controversiæ, jam sententia vera, librisque Symbolicis conformis, proponenda est. Hic autem tria occurrunt, de quibus ordine agendum. Primò & ante omnia ostendendum, qualem omnipræsentiæ, seu, quo sensu Christum omnipræsentem esse, statuamus. Deinde fundamentum talis omnipræsentiæ investigandum. Denique, quæ hinc pendet quæstio, de tempore, seu quando Christus omnipræsens esse cœperit, erit tangenda.

§. II. Ad primum quod attinet, equidem negari nequit, initio Thologos diversimodè esse locutos, dum Brentius & Andreæ simpliciter dixerunt, Christum ubique esse præsentem, Chemnitius autem & Selneccerus asserere, præsentem esse Christum, secundùm humanam naturam, ubicunque & quodocunque velit. Sed hic qualiscunque dissensus (si tamen in re ipsa ullus est) objici nobis haut debet, nec ex privatis Doctorum opinionibus sententia nostræ Ecclesiæ est judicanda: imprimis, cum postea inter ipsos convenerit, illique unanimi consensu sententiam suam in Form. Concord. proposuerint. Ejus verba jam supra Sect. I. §. 7. citavimus: cum quibus conjungi debent, quæ habentur p. 786. f. Ibi rejiciuntur hi duo errores: n. II. *Quod humana in Christo natura eò modo, quò divinitas, ut infinita aliqua essentia, & ex virtute aut proprietate essentiali suæ naturæ ubique præsens sit.* num. IV. *Quod humanitas Christi in omnia loca cæli & terræ localiter extensa sit: quod tamen ne quidem divinitati tribui debet.* Contrà docetur: *Quod Christus per divinam omnipotentiam suam, corpore suo (quod ad dextram majestatis & virtutis Dei collocavit) præsens esse possit, UBICUNQUE VOLUERIT: ibig. im-*

imprimis, ubi suam praesentiam illam, ut in sacra sua coena, in verbo suo promisit. Atque hoc sua omnipotentia & sapientia optimè efficere posse dicunt, sine transmutatione, aut abolitione verae suae humanae naturae. Pluribus haec proponuntur in Apol. Form. Concord. edit. Magdeburg. p. 257.

§. III. Hic videmus I. quod rejecto Ubiquitatis, juxta Calvinianae accusationis sensum accepto, dogmate, rejecta item infinitate humanae naturae, ejus extensione & inclusione, doceatur omnipraesentia *non absoluta*, crassa, physica & localis, aut prorsus necessaria; sed, quemadmodum *ex gratia unionis personalis*, sic *ex voluntario usu communicatae majestatis* pendens: quod scilicet, Christus ad dextram Dei exaltatus, praesens sit, ubicunque vult, imprimis ubi se praesentem futurum promisit. Quanquam non ideo adversarii pro omnipraesentia multipraesentiam aut multivolipraesentiam nobis rectè adscribant. Nam & *potentia praesto essendi* (quam aliqui *majestatem praesentiae* appellarunt,) non solum ad multas, sed omnes creaturas revera spectat, & *actus praesentiae*, praeter S. Coenam, ad universum hunc mundum, terminatur: prout constat Christum non tantum in S. Coena, sed etiam in medio inimicorum velle esse praesentem: de quo mox dicemus. Atque huic sententiae Form. Concord. Theologi firmiter semper adhaeserunt. *B. Aegid. Hunnius in der Widerlegung der ungegründeten Auflagen/ cum Hoffmannus sparsisset, Concionatores Hallenses à Senatu jussos esse, contra consensum cum Chemnitio initum, ubiquitatem deserere p. 7. ita respondet: Was versteht hie D. Hoffmann durch die Ubiquität? Er definire und beschreibe sie. Ist hiemit gemeynet die ertichte infinität oder Unendlichkeit/ oder ungeheure Ausspannung menschlicher Natur in alle Oerter der Welt/ oder räumliche Einschließung derselben in Holz/ Laub/ Stein/ Bierkannen/ Hasen/ Glas/ unsaubere Oerter/ darvon die Calvinisten reden/ und uns derselben aus lauter Muthwillen beschuldigen/ so weiß er wohl / daß eine solche Ubiquität weder von uns/ noch von denen Württembergischen Theologen gehalten wird.*

Verstehet er aber die Majestät des zur Rechten Gottes sitzenden/ und über alle Creaturen auch nach seiner menschlichen Natur gegenwärtig herrschenden Jesu Christi (denn von keiner andern Ubiquität wissen weder wir/ noch die Württembergischen Theologen —) so haben die Theologen zu Hall in Sachsen allbereit dieser Ubiquität (NB. da mans ja also nennen sollte) mit eignen Händen unterschrieben &c. Similia habet in der nöthigen Verantwortung p. 11. f. & p. 60. seq. multis testimoniis demonstrat, eandem doctrinam in Ecclesiis inferioris Saxoniae, propositam à Doctoribus fuisse & inculcatam. B. Martinus Chemnitius in de duabus naturis in Christo c. XXX. p. m. 192. ita differit: *Humanitas in λόγῳ & cum ipso omnibus dominatur, non ex longinquo aut immenso intervallo absens, seu per vicariam operam & administrationem, sicut Reges solent, quando ipsorum imperium per multas & longinquas provincias latè extenditur; sed sicut in λόγῳ subsistit, ita etiam quatenus ἰῶ λόγῳ personaliter adhaeret, in λόγῳ omnia coram se praesentia habet, & omnibus praesens dominatur ἐν ἰῶ λόγῳ.* E recentioribus videri possunt B. Hülsemannus im Caliptinischen GewissensWurm c. 2. p. 67. B. Dannhauerus in Hodol. p. m. 781. f. & nunquam satis laudandus B. Musaeus in der ausführl. Erkl. p. 544., ubi hæc habet: *Omnipraesentia carnis Christi, quæ in libris nostris Symbolicis docetur, & quæ à plerisque Ecclesiis, Aug. Conf. addictis, recipitur, non est omnipraesentia absoluta, sed modificata, per quam Christus carne sua iam in statu exaltationis praesens esse statuitur, non in omnibus rebus aut creaturis, sed pro exigentia domini illius universalis, quod ad dextram Patris exaltatus, secundum utramque naturam praesentissimè exercet.* Ibidem ex Relatione Colloqvii Quedlinburg. monet, juxta Theologos Palatinos, Saxonicos & Brandenburgicos non necesse esse, uti hac locutione abstractivâ: *Substantia corporis vel carnis Christi est in omnibus creaturis;* sed sufficere, si cum Form. Conc. dicatur, quòd Christus etiam ut homo, seu secundum assumptam humanam naturam, omnibus creaturis præ-

præfens sit, & præfens omnia gubernet, vid. ib. p. 546. seq.

§. IV. Deinde II. notandum, quòd omnipræfentia carnis Christi *non sit otiosa*, consistens in nuda *ἀδιασώια*, seu indistante propinquitate ad creaturas, sed conjuncta cum efficaci operatione, & gubernatione hujus universi, & imprimis Ecclesiæ in his terris. Ita *B. Mart. Chemnitius in de duabus naturis p. m. 186.* occupatus circa verba Christi Matth. XXII. Ego sum vobiscum omnibus diebus &c. scribit: *Non autem tantum nudam aut otiosam suam præfentiam Ecclesiæ Christus promittit, sed talem, qua operetur & efficax sit, dans incrementum, ne Apostolorum labor inanis sit, defendens ministerium ab hostibus, auditores convertens, justificans, gubernans, salvans &c.* Ipsa Epitome Form. Conc. p. 608. ita loquitur: *Itaque jam non tantum ut Deus, verum etiam ut homo, omnia novit, omnia potest, omnibus creaturis præfens est, & omnia, quæ in cælis, in terris, & sub terra sunt, sub pedibus suis, & in manu sua habet; quibus verbis non præfentia otiosa, sed cum efficaci operatione conjuncta, insinuatur.* Conf. *Domini Præsidis Compend. Theol. Posit. edit. prioris p. 446. poster. p. 595. 596.* Idem occasione litis inter Tubingenses & Giessenses exortæ, pluribus inculcarunt & probarunt *Theologi Saxonici in Decis. solidâ, ejusq; Apolog.* ubi docent, præfentiam divinam, stylo Scripturæ, semper esse cum efficaci operatione conjunctam, & omnipræfentiam Christi secundum humanam naturam importare præfentissimum Christi hominis dominium in hoc universum.

ed. 1717, p. 523

§. V. Denique observandum III, quòd præfentia Christi secundum humanam naturam, *non tantum ad Ecclesiam* alliganda sit, sed quòd Christus extra Ecclesiam quoque sit omnipræfens. Cui sententiæ licet superiori seculo opposuerint se *Hesbusius & Hoffmannus*, illorum tamen argumenta tanti ponderis non sunt, ut aliquid evincant. Hoffmannus B. Mylio objecit: Si verum est, (Christum extra Ecclesiam esse omnipræfentem) gratia Evangelii, quæ est præ-

sentia Christi in Ecclesia propria, non piis tantum, sed impiis etiam & infidelibus, & sic canibus etiam & porcis extra Ecclesiam communicabitur. Sed si hoc argumentum quicquam, illud tantum evincit, quod Christus non eodem modo, gratiosè scilicet, extra Ecclesiam præsens existat, quod verò planè non præsens adsit, neququam probat. Si ergò Antecedens restringatur ad omnipræsentiam gratiosam, tunc totum argumentum concedimus, quia nobis non adversatur. Deinde objecerunt locum *Apoc. I, 13.* ubi Johannes se vidisse scribit Christum, in medio candelabrorum: hinc quia per candelabra Ecclesias interpretes intelligunt, inde collegerunt, Christum non nisi in Ecclesia esse præsentem. Sed licet negari nequeat, Christum in nonnullis Scripturæ locis, peculiariter Ecclesiæ præsentiam suam promississe; suppetunt tamen & alia dicta, quæ Christum ratione dominii etiam inter inimicos præsentem esse ostendunt, adeoque extra Ecclesiam: e. g. quando Psalmus CX, 2. testatur, Christum in medio inimicorum, suorum dominari. Unde *Theophylactus in c. IV. Epist. ad Ephesios* scribit: *Christus omnia implet dominatione operationeque sua: idque in CARNE, quandoquidem divinitate jam omnia implevit.* conf. *B. Hoë Comment. in c. 1.* Illustre quoque hanc in rem testimonium est *B. Mart. Chemnitii l. c. p. 192.* ita differentis: *Quod si de aliis creaturis, quæ extra Ecclesiam sunt, ac generali gubernationi Dei subjectæ sunt, queratur, Scriptura manifestè affirmat, Christo etiam, secundum humanitatem, ut Domino, vel ut veteres loquuntur, humanitati Christi subjecta esse omnia, ut nihil exceptum sit, præter illum, qui subiecit ei omnia, quæ verba conferri debent cum illis, quæ supra §. 3. allegavi. Cæterum benè observanda sunt, quæ idem Chemnitius p. s. 193. subjicit: Quod verò præterea particularius disputatur & queritur — an etiam corpus Christi in lignis, & lapidibus, in pomis, in avibus cæli, pecoribus campi, piscibus maris, an ibi queri & inveniri velit? — cum de hujusmodi questionibus non habeamus certum verbum, & expressam promissionem, quod ibi velit queri & inveniri*
nec

nec aliquid vel adificationis, vel consolationis in Ecclesia
afferant, sed simpliciores offendant, infirmiores pertur-
bent, & adversariis praebeant materiam litis nunquam
finiendae, simplicissimum & tutissimum est, tales disputatio-
nes à nostris argumentationibus & consequentiis retra-
here, & intra cancellos divinae patefactionis revocare, ac in-
tra illas metas nos sollicitè continere, ut Christum ibi quera-
mus & apprehendamus, ubi se adesse velle, certo verbo pro-
miserunt.

§. VI. Postquam ex haecenus dictis abunde con-
stat, quò sensu Christum omnipræsensem esse dicamus, nunc
inquirendum est in fundamentum, cui talis omnipræsencia
innitatur. Jam supra verò Sect. I. §. ult. mentio facta est dis-
sensûs inter Tubingenses & Giessenses. Illi unicum omnipræ-
sentiæ fundamentum ponebant, nempe unionem persona-
lem: hæc facta, statim Christum omnipræsensem fuisse asse-
rebant. Verùm enim verò hæc sententia multis premitur
difficultatibus. Ut alias taceam, non sanè apparet, quo-
modo in triduo mortis, corpus Christi dici possit fuisse in
sepulcro, anima in paradiso, atque adeò corpus ab anima
longè remotum, cum juxta hanc sententiam humana natu-
ra cum divina futura fuisset ubique, atque ita nec anima sine
corpore, nec corpus sine anima extitisset; quod est contra
claram literam Scripturæ; cujus etiam alia plura loca, stan-
te isthac sententia, torquenda, atque aliter, quàm sonant,
exponenda forent. Quod videntes Theologi Giessenses, du-
plex fundamentum posuere: unum remotum & inadæqua-
tum, sc. unionem personalem, à qua Christus homo hoc
habet, ut possit esse omnipræsens; alterum proximum, nem-
pe exaltationem ad dextram, qua facta, Christus homo actu
secundo omnipræsens esse cœpit, cum gubernatione hujus
universi. Et sic ex unione personali & exaltatione Christi
adæquatum omnipræsentiæ fundamentum constituitur.

§. VII. Sicut autem omnipræsencia Christi duo im-
portat, nempe 1. adessentiam, ut ita loqui liceat; 2.
efficacem operationem, gubernationem Ecclesiæ & domi-
nium

nium in creaturas : ita quaeritur, an utrumque quà aeterna
secundum ab exaltatione derivari debeat, an verò dominium
tantum? Posteriores sententiam amplexus putatur B. *Agid.
Hunnius*, qui scripto Germ. der nöthigen Verantwortung p.
14. s. hac habet: Um welcher höchsten Vereinkung willen (in-
telligit unionem personalem) dieser Mensch allein und sonst
keiner sagen konte/da er auf Erden bey Nicodemo stunde/
daß des Menschen Sohn im Himmel sey. Sientemahl
das ewige Wort oder Sohn Gottes seine menschliche
Natur/ um welcher willen er ist und heist des Menschen
Sohn/an dem Ort/ da er räumlich bey Nicodemo stund
de / nicht näher bey sich hatte / als im obersten Himmel/
als welcher sie nicht nach diesen oder jenen Ort (da die
Menschheit natürlich und sichtbarlich ist) mit sich vereink
bahret / sondern ohne Betrachtung räumlicher begreiff
licher Stätte und Derter / hat er sie innerhalb seiner gött
lichen Person/ (bey welcher weder Raum noch Ort zuge
dencken) *intimè & unitissimè presentem, & presentissimè
profundissimèq; unitam.* Dein subicit : Doch hatte da
mahls im Stande seiner Erniedrigung/ der Sohn Got
tes durch seine Menschheit über alle Creaturen nicht ge
herrschet/ welche Herrschafft ihme — biß nach gänzlich
Hinlegung knechtischer Gestalt ist gesparet worden. Ex
quibus colligi possit, B. Doctorem presentiam illam
deducere ab unione personali, dominium verò à statu
exaltationis; Sed quicquid de mente ejus sit; si repe
rantur, quæ §. 4. & 6. dicta fuere, hac sententia vix
invenerit locum. Sic enim daretur presentia otiosa seu
absque efficaci operatione, quæ à Theologis Saxonis re
jecta fuit. Sed & ante hos B. *Wigandus l. supra cit. p. 151.*
plus simplici vice monuit, imperium ab ubiuitate neuti
quam disjungi debere ac separari. Plura vid. infra §. 12. s.
Stauendum itaque est, non tantum dominium, sed & omni
presentiam in exaltatione & sessione ad dextram Dei funda
ri. De presentia ex jam dictis quodammodo constat :
quod verò ad dominium attinet, illud Scriptura manifestè
cum

cum statu exaltationis conjungit, quod fit in *Psal. XC., 1. 2.*
Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos in scabellum
pedum duorum. Sceptrum fortitudinis tuæ emittet Dominus
ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum. Clara quo-
que sunt verba Pauli *Ephes. I, 20. seq.* *Deus Christum col-*
locavit ad dextram suam in cælis, longè supra omne impe-
rium ac potestatem & potentiam & dominationem, & omne
nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, verum etiam
in futuro. Scripturam sequitur *Form. Concord. cujus p. 608.*
hæc sunt verba : *Majestatem (Christus) non semper, sed*
quoties ipsi visum fuit, exercuit : donec formam servi, non
naturam humanam, post resurrectionem plenè & prorsus de-
poneret, & in plenariam usurpationem, manifestationem &
declarationem divinæ majestatis collocaretur, & hoc modo in
gloriam suam ingrederetur. Gemina habentur in *Sol. Declar.*
p. 783., ubi expressè dicitur Christus majestatem, secundum
suam humanitatem, ad dextram majestatis & virtutis Dei ac-
cepisse; & subjunguntur illa, quæ supra in Sect. I. §. 7. ad-
ducta fuere.

§. IIX. Quando verò supra dictum fuit, fundamen-
tum omnipræsentiae Christi remotum esse unionem perso-
nalem, cujus effectus est communicatio idiomatum, hîc
considerandum venit, an divina omnipræsentia eadem nu-
mero communicata sit humanæ Christi naturæ, an non?
seu : an humana natura omnipræsentia sit eadem numero
omnipræsentia, quâ natura divina, an verò diversâ quo-
dammodo. Quorundam Theologorum sententia est, esse
eandem numero omnipræsentiam naturæ utriusque. Inter
alios *B. Feurbornius in Fascic. Dissert. Theol. de divina Christi,*
ut homo est, apud creaturas, omnipræsentia p. 130 ita loqui-
tur : *Omnipræsentia, quæ in Scripturis de Christo secundum*
carnem predicatur, πρώτως enunciatur de ipso, secundum
Deitatem. Non enim est alia atque alia omnipræsentia, sed
una & eadem. Licet λόγῳ competat ex natura divina immen-
sitate, carni verò λόγῳ ex hypostatica cum λόγῳ unione, &
ad dextram Dei exaltatione; quæ verba jam ante in peculiari
C
dispa-

disputat. contra Philippum Cæsarem proposuerat. B. *Quenstedus* autem in *Syst. Theol. P. III, c. III. membr. I. Sect. II. qu. XIV p. 187* : *Ipsam, inquit, filii Dei omnipræsentiæ carni Christi asserimus — modus tantum ejus diversus adstruendus, nimirum secundum unionem personalem, & per modum sessionis ad dextram, ut B. Lutherus loqui amat. Sed veneror hinc sententiam Venerabilis Dn. D. Bechmanni Patroni ac Præceptoris cum observantia colendi, qui in Annotat. Uberior. in Comp. Hutt. ad L. III. de Pers. & Off. Christi Q. 31. S. 17. p. 173 ita hinc de re differit : Non una eademque numero omnipræsentiæ est, quæ omnipræsens est divina & humana natura, quod facile poterit intelligi, si consideretur, quod per omnipræsentiæ naturarum Christi in casu recto denotetur existentia earum, connotet autem propinquitatem seu indistantiam ad coexistentes omnes res creatas : at existentia cujusque rei revera idem est, quod ejus natura & essentia : si igitur una esset omnipræsentiæ divina & humane Christi nature, una utriusque esset existentia & essentia, quod ad hæresin Eutychianam propius accedit.*

§. IX. Objici hinc poterat, has duas sententias differre tantum modis & phrasibus loquendi : distingvendum esse inter has duas enunciationes : Una eademque numero omnipræsentiæ divina communicata est humane nature, & ; Una eademque numero omnipræsentiæ est utriusque nature ; posteriorem quidem falsam esse, ob datam rationem ; priorem autem veram. Sicut enim dicimus : divina natura communicata est humane nature, ita etiam dici posse : divina omnipræsentiæ, quæ à natura realiter non differt, communicata est humane nature ; interea non dici, quod una eademque numero omnipræsentiæ humane sit ac divine nature. Verum hinc distinctione enunciationum nondum omnis difficultas videtur sublata : præsertim, quod omnipræsentiæ communiter ita dicitur communicata humane Nature, ut etiam de Christo secundum hanc naturam humanam prædicari, ac dici possit : Christus secundum humanam naturam est omnipræsens. Unde quæritur,

tur, quænam sit illa omnipræsentiâ, quâ omnipræsens esse perhibetur? & redit dubium: Si una eademque numero divina omnipræsentiâ communicata est humanæ Christi naturæ, tunc humana natura divinâ omnipræsentiâ omnipræsens existet. Quia verò dictum est, præsentiâ dicere in casu recto existentiam, hanc autem ab essentia realiter non differre, ideò juxta communem sententiam humana Christi natura dicenda erit existere existentiam divinæ naturæ, & sic habere essentiam divinam, quæ sanè confusio distinctarum naturarum foret. Nisi fortè dicere quis velit, omnipræsentiâ divinam, quia ab essentia seu natura non differt, communicatam quidem esse humanæ Christi naturæ, ut tamen hæc per illam non præsens existat: sicut ei communicata est divina natura, ut tamen per hanc non habeat suam essentiam. Ita verò iterum quæretur, per quam ergò omnipræsentiâ Christus secundum humanam naturam sit omnipræsens?

§. X. Præterea, si sententiam laudatam amplectamur, ex multis difficultatibus facilius nos expedire possumus. E. g. quando Tubingenses statuerunt, Christum secundum humanam naturam, factâ unione personali, statim omnipræsensem fuisse, inter alia objici potuit, nisi hoc admittatur, jam unam eandemque omnipræsentiâ fore necessariam & liberam: necessariam, quia Christus quâ divinam naturam necessariò omnipræsens est: liberam, cum eadem omnipræsentiâ à Christo, secundum Humanam Naturam, liberè fuerit usurpata. Quæ objectio, licet non ad eò magni ponderis sit, facilimè tamen eludi potest, si dicamus, necessitatem & libertatem non de eadem omnipræsentiâ enunciari, dum omnipræsentiâ Humanæ Naturæ, quâ suum principium, differt ab omnipræsentiâ divinæ naturæ. Sic nullo negotio solvitur illa Calvinianorum objectio, quando ex nostra sententia, quòd Christus realiter omnipræsens sit, elicere volunt infinitatem humanæ naturæ. Sanè enim, quod ex tali omnipræsentiâ, quæ ab omnipotentia Christi, ejusque libera voluntate dependet, infinitas colligi non possit, quilibet deprehendit. conf. Sect. Polem. § 8.10.

§. XI. Sed opponi nobis poterat autoritas BBⁱ Hunnii & Hutteri. Ille Tom. I. p. 348 ita scribit : *Præsentiam τὸ λόγῳ, quâ extra loca omnia dicitur adesse, nolim ego cum ejusdem essentia confundere. Ratione essentia enim sibi est, quod est. Ratione præsentia adest aliis à se distinctis, nec tamen localiter, sed extra locum : quod non ad essentiam simpliciter, sed ad essentia præsentiam pertinere, vel hinc perspicuum evadit ; quia adesse illud extra locum, seu illocali ratione, differentes modos atque gradus revera suscipit : quæ graduum & modorum differentia in ἁγια Deitatis verbi, ut in sese consideratur, cadit minimè ; quibus gemina habet Hutterus in L.C. p. 182. f.* Verùm hæc omnia nobis minimè obstant. Repetendum ergò est, quod supra monitum fuit, omnipræsentiam duo importare : unum in casu recto, nempe ipsam existentiam ; alterum, quod connotat, scilicet adessentiam seu propinquitatem. Quando jam B. Hunnius mentionem facit diversorum graduum & modorum, illa diversitas non pertinet ad id, quod omnipræsentia in casu recto importat, sed quod connotat seu ad propinquitatem : hæc utique variat juxta ea, quæ in sequentibus addit Hunnius ; sed existentia semper est manetque eadem : ut ita præsentia ab existentia seu essentia non differat, nisi per respectum externum, qui ei superadditur, dum relationem dicit ad objectum, cui propinquum sive indistans est ; vel est existentia propinqua ad aliquid, loquente ita B. Scherzero in Syst. Theol. Loc. IIX. p. 226.

§. XII. Ex his, quæ hæcenus dicta sunt, jam quodammodo constat, quid de III, de quo agendum esse, supra dixi, nempe de quæstione : Quando Christus omnipræsens esse cœperit ? sit sentiendum. In memoriam revocandum, quod supra dictum fuit, omnipræsentiam Christi duo includere 1. adessentiam seu propinquitatem, 2. dominium & efficacem operationem. Si quæstio de utroque simul sumto intelligatur, tunc convenit inter plerosque Theologos, quòd Christus ante statum exaltationis ita non fuerit omnipræsens ; quod pluribus monstrarunt *Theol. Saxonici in decis. solida c. III.*

c. III. antiib. 4. p. 63. & Apol. p. 623. seq. Quodsi verò de priori tantum quæstio intelligatur, non omnes idem sentiunt. Quæ sententia Hunnii fuerit, ex §. 7. constat. Eandem tenuit B. Hutterus in Form. Concord. artic. IIX., & multis argumentis propugnat B. Scherzerus l. c. p. 224. seq. Eodem tendunt, quæ disserit B. Brochmandus in Syst. Theol. universæ Tom. I. p. m. 316 seq. Contra alii simpliciter negant, Christum in statu exinanitionis fuisse omnipræsentem. vid. præ aliis B. Dannhauerus in Hodof. p. m. 709. seq. Ex his tamen, qui negant, nonnulli excipiunt illud tempus, quò Christus homo divinam potentiam usurpavit. Ita B. Feurbornius l. supra cit. p. 143. licet non statuatur, Christum ante statum exaltationis fuisse omnipræsentem, tamen asserit, quòd Christus, quæ homo, substantialiter ibi præsens fuerit, ubi, quæ homo, operatus fuit divinè in statu exinanitionis, cum divina operatio in Deo & Θεω Christò, non possit divelli à substantiali propinquitate, sed illam inevitabiliter & indivisibiliter prærequirat. Cum quo consentire videtur celeberrimus Dn. D. Sebastian. Schmidt in Tract. de Principiis seu Fundamentis præsentia corporis & sanguinis Christi in S. Cæna, ubi p. 268. hæc habet: Ex præsentia Christi in S. Cæna non concluditur actualis Christi omnipræsentia, seu Christum actu esse ubique. Ratio in promptu hæc est, quia aliàs concluderetur quoque, Christum in prima cæne celebratione, atque adeo in statu exinanitionis sua ubique fuisse, & omnipræsentiam actualem exercuisse; quod tamen falsum esse Scripturæ sæpius & sufficientissimè docent. Pag. verò 241. ita loquitur: Ordinariè Christus ante sessionem ad dextram Dei erat in uno loco, nisi aliqua singularis officii ratio, aut promissio exceptionem faceret. De assertione tamen illa B. Feurbornii, quod divina operatio non possit divelli à propinquitate, fortè quis non injuria dubitaverit, cum Christus omnia miracula patravertit vi omnipotentia divina: hanc autem in statu exinanitionis ad præsentiam alligare velle, ut sine illa divina potentia exserere sese nequeat, fortassis majestati ejus derogat. Atque aliàs disceptant Philosophi, an aliquid ibi

operari possit, ubi non est præsens, quod cum in naturalibus deprehendi dicant, (vid. B. Slevogt. in *Disp. Academ.* p. 323. seq.) multò magis Christus vi omnipotentia sibi communicatæ ibi operari potuerit, ubi quæ naturam humanam non præsens adfuit. Cæterum posterior sententia, quæ negat Christum, in statu exinanitionis omnipræsentem fuisse, magis convenit *Apolog. Form. Conc.* quod ostendit B. Dn. D. *Museus* in *der ausführl. Erklär.* p. 556. Theologi Electorales Saxonici nihil hîc definire voluerunt, judicantes accuratam hujus quæstionis decisionem, sine jactura & periculo fidei posse omitti; in *Apol. decis. sol.* p. 409.

§. XIII. Quod si quis sententiam negativam defendere velit, non est periculum, ut per eam solvatur unio personalis; hæc enim consistit in eo, quod λόγος intra hypostasim suam assumit naturam humanam, quæ unio firma manet, licet Humana Christi Natura non sit ubique præsens, ubi λόγος existit. Cùm enim omnipræsentiam H. N. dependere dixerimus ab omnipotentia Christi, ejusque libera voluntate, quidni fieri possit, ut, salvâ unione personali, humana natura præsens sit in certo aliquo loco, divinâ natura etiam alibi existente? Quod si neges, omnipræsentia Christi erit absoluta ac necessaria, quod repugnat ipsi *Form. Conc.* vid. supra §. 2. & 3. Nec est, quod quis objiciat, Christus homo habet unam cum Deo subsistentiam, ergò etiam unam habet cum Deo præsentiam: nam hinc porrò inferre licebit: Christus homo habet unam cum Deo præsentiam, ergò etiam habet unam cum Deo existentiam seu essentiam, quia hæc ab illa non differt. Dicitis: stante hac sententia, Christus seu λόγος alicubi fuit homo, & alicubi non fuit homo. Resp. Sicut idem est λόγος, qui hîc & alibi præsens est, non diversus; ita idem semper & ubicunque existat, dicitur & est verus homo. Objicis porrò: Si Christus in diebus carnis alicubi fuit, ubi caro non fuit, tum alicubi fuit extra carnem. Resp. Extra carnem esse, ambiguum est, & dupliciter intelligi potest 1. ita, ut extra carnem esse, sit idem, ac à carne separatum esse, 2. hoc modo,

do, ut idem sit, ac alicubi existere, ubi caro non existit, licet nullâ facta separatione in persona. Priori modo si sumatur, negatur consequentia, quia ubicunque caro fuit, ibi λόγος ipsi personaliter unitus permansit, adeoque nulla facta est separatio. Si verò posteriori modo sumatur, concedetur totum argumentum: nondum enim apparet, quid absurdi hinc sequatur. Sicut unio inter caput & animam non solvitur, quia illud non existit ubicunque anima existit; ita quoque unio personalis inter λόγον & humanam naturam non dissolvitur, si hæc non extiterit ibi, ubicunque λόγος fuit præsens.

SECTIO III POLEMICA.

§. I.

Nunc ultimum laborem suscipimus, probationem scilicet sententiæ orthodoxæ, ejusque contra adversarios defensionem. Ex his autem, quia aliis dudum satisfactum est à Nostratibus, eligemus trigam Reformatorum Batavorum, eruditionis laude valde florentium: nempe *Joh. Braunium D. & Prof. in Academia Groningæ & Omlandicæ, in Doctrina Fæderum, A. 1688. edita; Abrahamum Heidanum D. & Prof. quondam in Academia Lugdunensi, in Corpore Theol. Christianæ A. 1687. in lucem emisso, & denique Petrum van Mastricht, D. & Prof. in Academia Ultrajectina, in Theologia Theoretico-Pract. quæ prodiit A. 1682.*

§. II. Ut autem ritè procedamus, ante omnia status controversiæ rectè formandus est, quia plerumque adversarii in oppugnanda omnipræsentia carnis Christi, illum non observant. Primò autem constat, quod præsentia non unius sit generis. Datur enim præsentia moralis, quando quis ratione dominii, aut affectus alicubi præsens est: datur etiam præsentia substantialis, qua aliquid præsens existit ipsa substantia. conf. *Dn. D. Olearium in Continuat. Isa-*

gog,

geg. B. Carpzovii p. 1540. f. Hoc loco tantum quaeritur de praesentia, qua substantiam si substantiali, & quidem non totius personae Christi, sed humanae ejus naturae, 2. removemus omnem praesentiam expansivam, seu localiter extensivam & inclusivam, atque intelligimus tantum majestaticam & indivisibilem. 3. neque sermo est de omnipraesentia absoluta, sed tali, qualis sufficit ad gubernationem universi, & imprimis Ecclesiae. 4. non agitur de praesentia otiosa, sed cum efficaci operatione conjuncta. 5. non controversatur de omnipraesentia in statu exinanitionis, sed quae statum exaltationis & sessionem a dextra Dei pro fundamento habet. 6. non immensitatem humanae Christi naturae tribuimus, aut talem omnipraesentiam, quae sit ejus proprietas, sed quae ex communicata omnipotentia & voluntate ejus resultat. Denique 7. non est quaestio de modo, sed de re ipsa. Status igitur controversiae hic est: An Christus secundum humanam naturam exaltatus ad dextram Dei, juxta eandem, modo & ratione huic statui convenienti, hoc universum & imprimis Ecclesiam, substantialiter praesens, potenter gubernet?

§. III. Formato statu controversiae, sententia affirmativa probanda est, ubi tamen non numero, sed pondere argumentorum certabimus. Quod Christus Ecclesiae suae praesens adsit, illud constat ex *Matth. XXII, 20.*, ubi Salvator in coelum jam ascensurus, hanc discipulis promissionem reliquit: *Ecce, ego sum vobiscum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi*; quae verba ad divinam tantum naturam pertinere tantisper negamus, dum adversarii urgentem necessitatem monstrant. Sanè cum Christus visibilem praesentiam jam subtracturus esset discipulis, hique ideo contristarentur, proculdubio, solatium illis propinare volebat, se scilicet, licet visibiliter non amplius praesens sit, juxta eandem tamen naturam, juxta quam jam exaltari quodammodo coeperat, mox plenè exaltandus erat, cum illis futurum, & quidem usque ad consummationem saeculi: quae ultima verba evincunt, hanc
pro-

promissionem non ad Apostolos duntaxat, sed ad totam
Ecclesiam pertinere, cum illi usque ad consummationem
seculi vitam non produxerint. vid. plura de hoc loco in
*disp. B. Menzeri, quæ habetur Tom. V. disp. Giessens. disp. VII.
p. 109. seq.*

§. IV. Excipit *Braunius l.c. p. 526.* (similia habet *Pe-
trus van Mastricht l.c. parte altera p. 107.*) hunc locum non
debere intelligi de certa aliqua natura, multò minus de
natura humana, sed de tota persona, quæ est omnipræsens,
quoad divinam naturam. 2. Christum nobiscum esse per gra-
tiam, & per virtutem Spiritus sui, consolando, corrobo-
rando & defendendo suos. Resp. Quod ad 1. attinet, con-
trarium in §. præced. satis fuit ostensum, nec Braunius ne-
cessitatem monstrat, quæ cogat verba Christi ad divinam
naturam restringere. Ac potius, quia Christus fundamentum
promissæ illius præsentia universalis ac perpetuæ, inde petit,
quod sibi *data sit omnis ætæ & potestas* cum potentia physica
(quam vocant, aut realiter effectrice) conjuncta, *in cælo &
in terra*; omninò admittendum est, mentem Christi huc redire,
quòd vi communicatæ sibi, jamque plenius exerendæ omni-
potentiæ, id præstare velit, atque actu præstiturus sit, ut cum
aliàs ex parte divinæ naturæ & vi immensitatis non possit
non esse omnipræsens; jam etiam ex parte alterius naturæ
humanae præsens sit in universa per totum terrarum orbem
dispergenda Ecclesia, usque ad finem mundi. Circa 2. mo-
nemus, perperam contradistingvi præsentiam gratiosam
præsentia Christi substantiali, cum illa cum hac bene con-
sistat: ut patet ex omnipræsencia Dei in credentibus. Ut
taceam, laudatum Auctorem sibi ipsi adversari, dum dicit,
locum non debere intelligi de certa aliqua natura, & ipse
tamen ad naturam divinam adstringit, quæ quomodo simul
stare possint, non apparet.

§. V. Quod verò non Ecclesiam duntaxat, sed
totum universum præsentem gubernet, illud clarissimè evin-
cit dictum Paulinum *Ephes. IV, 10*: Qui descendit, idem ille
D est,

est, qui etiam ascendit supra omnes caelos, ut impleat omnia; cum quibus verbis conjungendus est locus Jeremiae c. XXIII, 24, ubi Deus de se dicit, quod caelum & terram impleat. Si enim Christus in Ecclesia tantum praesens esset, tunc non posset dici omnia implere; sicut Deus non posset dici caelum & terram implere, si in Ecclesia tantum praesens adesset. Dicis: Ergo sicut Deus necessario praesens est, & per immensitatem suam, sic quoque Christus omnipraesens erit. Resp. ex *ll. cc.* probatur tantum DEUM & Christum omnia implere, sive substantialiter omnipraesentes esse, fundamentum verò cui omnipraesentia innitatur, ibi non monstratur, sed aliunde cognoscendum est. Quod verò Paulus l. c. de Christo secundum humanam naturam loquatur, inde manifestum est, quia ipsi tribuit descensum & ascensum, qui divinae Christi naturae non convenit. Atque ita h. l. etiam explicat *Theophylactus*, inquit: *Ut omnia impleat dominatione operationeque, idque in CARNE, quandoquidem divinitate jam antea cuncta compleret.* Et *B. Dannbauerus in Hodof. p. 783.* scribit: *Finge de Deitate hoc dici, talis prodibit hinc abortus: Christus humana natura ascendit in caelos, ut Deitate omnia impleat: tanquam ascensione idem opus habuisset, ut ea natura, quam jam ante ascensionem omnia impleisset, omnia imple-*

ret. §. VI. Tertium argumentum desumimus à sessione Christi ad dextram Dei *Eph. I, 20. Ps. CX, 1, 2:* unde argumentum: Quicumque sedet ad dextram Dei omnipraesentem, is est omnipraesens. Atqui Christus secundum humanam naturam sedet ad dextram Dei omnipraesentem. E. Christus secundum humanam naturam est omnipraesens. Excipiunt adversarii, inde etiam evinci posse, humanam naturam esse infinitam & immensam, ita colligendo: Quicumque sedet ad dextram Dei infinitam, ille est infinitus. Atqui Christus sedet ad dextram Dei infinitam E. Resp. argumentum tantum procedit à sessione ad praesentiam: ubi

ubi negari non potest, quisquis alicubi sederit, præsentem ibi esse, ubi sedet: atque ita si quis sedere dicatur ad dextram, quæ non est uno loco definita, sed ubique, hoc ipso eundem esse præsentem ubique. Alia autem ratio est, si omnes affectiones ejus, ad quod quis sedere dicitur, considerare, & denominativè ad sedentem applicare deque eo prædicare velis. Ita rectè concludo: Quicumque sedet in throno vel folio Papæ quod Romæ est, ille Romæ est præsens: non autem procedit: Qui sedet in folio eburneo vel argenteo, is est eburneus vel argenteus; ut ita adversarii hac sua instantia nihil efficiant.

§. VII. Hic non prætereundum, quod *Braunius* l. c. scribit: *Ineptè argutantur: Dextra Dei est ubique, Christus sedet ad dextram Dei, E. Christus est ubique.* Nam præterquam quod hic Syllogismus quatuor habeat terminos, tamen, si vel maximè esset legitimus, nihil aliud concluderetur, nisi quod persona sit ubique, non autem natura humana. Nam ejus persona sedet ad dextram Dei, non autem ejus natura. Adde eodem modo argumentari me posse: *Manus Dei est ubique, anima Lazari est in manu Dei. E. &c.* Quod ad hoc attinet, equidem negari nequit, quod nonnulli tali argumento usi sint, & constat de B. Dieterico, quòd illud pro legitimo habuerit, docens, quod medium terminum aliquando inflectere liceat. Voluerunt nimirum loco majoris propositionis, quæ expressè proferenda erat, fundamentum tantùm ejus memorare: quòd videlicet, cum admittitur, dextram Dei esse ubique; (non autem certò loco comprehensam;) illicò sequi putarent; eum, qui ad dextram Dei sedet, hoc ipso esse ubique, ubi est dextra Dei. B. Keslerus tales Syllogismos vocavit Crypticos, qui quidem in se vitiosi sint, sed concludant virtute aliorum. De modernis autem Theologis non constat, quòd aliquis illam argumentandi rationem, vel usurpaverit, vel probaverit: unde frustra per vitium hujus Syllogismi, quod

per similem detegit, Braunius vim argumenti nostri eludere conatur. Sed minorem etiam impugnat, inficiatus, Christi humanam naturam sedere ad dextram Dei, sed hanc sessionem competere toti personæ, ut inde omnipræsencia carnis Christi probare nequeat. Verùm, ut taceam, quod Nostrates non dicant, naturam humanam sedere ad dextram Dei, sed Christum, quæ naturam humanam; illud sanè falsissimum est, quòd juxta Scripturam tota Christi persona, ad dextram Dei fedeat: hæc enim sessio denotat statum exaltationis: jam si persona Christi tota collocata esset ad dextram, tunc divina quoque natura exaltata esset, quod ineptum esse, contra alium recentiorem Reformatum ostendit *maximè Reverendus Dn. D. Velthem/ Patronus ac Præceptor perpetim devenerandus in Fontibus Theol. Universe Loc. de Mysterio Incarnat. p. 254. & 259.*

§. IIX. Nunc paucis etiam considerabimus argumenta à tribus Theologis Reformatis opposita. *Braunius l. c. p. 527. XXXI, objicit, omnipræsentiæ naturæ humanæ repugnare I. sanæ rationi (1. quia omne corpus est finitum & limitatum, adeoque conscriptum. Quod autem habet fines, limites & circumscriptionem, illud non potest esse in infinitum extensum. (2. Christus non haberet verum corpus humanum; sed aliud aliquod, planè monstruosum. (3. daretur penetratio dimensionum, id est, corpus penetraret aliud corpus, adeoque duo corpora essent in eodem loco: id est duo corpora essent unicum tantum, quod est manifesta contradiçtio.* Ad quæ resp. omnipræsentiæ non sanæ rationi, sed corruptæ tantum, & obsequium fidei detrectanti repugnare: in specie, quod 1. attinet, si tres voces, finitum limitatum & circumscriptum ita accipiat, ut opponantur in infinitum extenso, tunc aërem verberat adversarius. Quis enim unquam ex Nostratibus dixit, Christi corpus esse infinitum aut in infinitum extensum? vid. supra Sect. II. §. 3. Neque ex eo, quod omnipræsentem statuimus humanam naturam infinitas colligi potest, prout alii faciunt ex Re-
for-

formatis, cum illam non derivemus ex infinitate, sed ex omnipotentia Christi ejusque libera voluntate. Humana Christi Natura est & manet finita; quò tamen non obstante, multis in locis præsens sibi potest, ejus rei impossibilitatem nondum probarunt Reformati. Circa 2. operam, ut pluribus mentem suam explicasset Auctor, unde meritò ab ipso desideratur probatio consequentiæ, ut ostendat, quomodo verum corpus humanum destruat per præsentiam in pluribus locis, ita ut monstruosum fiat. Sanè multi ex Pontificiis, alioqui unum cum Reformatis cornu hinc inflantes, concedunt, per omnipotentiam Dei corpus aliquod pluribus in locis præsens esse posse, idque sine ulla monstruositate. conf. *Dannbauer. Hodof. p. 785.* Sed videtur Braunius hinc iterum ad priorem hypothesein redire, & corpus Christi ideò *monstruosum* futurum inferre; quod præter staturam aut quantitatem naturæ congruam extendi oporteat usque ad æqualitatem hujus universi in quantitate aut mensura. De 3. monemus, autorem, ut habeat, quod refutet, falsò supponere, ac si nos inclusionem localem statuamus, quasi corpus Christi in aliis corporibus localiter includeretur. Sed sicut hæc nunquam fuit Nostratum sententia, ita frustra inde penetratio dimensionum infertur. Deinde hoc argumentum agit de modo omnipræsentiæ, quem nos ignorare spontè fatemur. Sed à negatione modi ad negationem rei ipsius non valet consequentia: alioqui etiam Dei omnipræsentiæ esset neganda.

§. IX. Objicit porro idem Autor: II. *repugnat S. Scriptura* (1 quia docet, Christum fuisse gestum in utero materno, & fasciis involutum, quod repugnat omnipræsentiæ. (2 dicit, eum post mortem fuisse in sepulcro. (3 in certis quibusdam locis tantum fuisse, & non alibi Job. II, 15 &c. (4 non amplius est in terra, post ascensionem in cælos. Nam si adhuc esset in terra, ne Sacerdos quidem esse posset Ebr. IIX, 4. Matth. XXIV, 26. Col. III, 1, 2. 2. Cor. V, 6, 8. Act. III, 21.

D 3

Sed

Sed sicut ante vidimus, omnipræsentiam humanæ Christi naturæ non repugnare sanæ rationi, ita multò minus repugnat Scripturæ, nec id Autor probavit. Quod enim ad tres priores numeros attinet, illi non tangunt statum controversiæ, cum agant de statu exinanitionis, nos autem supra §. 2. præsentem controversiam tantum ad statum exaltationis restrinxerimus. Nec ultima ratio aliquid probat. Christum post ascensionem non amplius in terra esse, secundum quid verum est, dum non amplius visibiliter præsens est, quo non obstante, invisibiliter & modo supernaturali præsens esse potest. Locus *Ebr.* IIX, 4. contra scopum Apostoli huc trahitur. In cit. cap. ostendit Paulus eminentiam Pontificis Christi, præ Pontifice V. T. & sensus verborum hic est: Si Christus esset in terra, h. e. si adhuc ministraret in tabernaculo terreno, seu: si esset Sacerdos terrenus, ne Sacerdos quidem esset, talis scilicet, qui æterna bona nobis impetrare posset, adeoque nec esset excellentior præ Sacerdotibus V. T. Sed quomodo hæc faciunt ad negandam Christi omnipræsentiam? Locus ex *Matth.* XXIV, 26. agit tantum de visibili præsentia. Verba *Col.* III, 1, 2. nobis potius patrocinantur, quam adversantur, dum Christus ibi sedere dicitur ad dextram Dei. vid. §. 6. Ex *2. Cor.* V, 6 & 8 id tantum sequitur, nos hac in terra non ita esse cum Christo, ut statum beatitudinis completæ possideamus. Sed quid hoc ad præsens? Quod verò ad locum *Act.* III, 21 attinet, verba ejus sunt ambigua, & subjectum enunciationis rectius per relativum *ὅν* exprimi dicitur, quam per vocem *ἔγενον*, ob defectum articuli, ac sensus est, quod Christus occupaverit cælum; non quod cælum intra se concluderit Christum. Et si vel maximè hic esset sensus: Cæli receperunt Christum, quis inde legitimè concluderit: ergo ita includunt Christum & comprehendunt, ut extra cælum non possit esse præsens?

XIII. §. X. Jam ad *Heidanum* venimus. Is quidem seorsim hanc doctrinam non impugnat; sed dum in genere contra se-

secundum communicationis idiomatum genus disputat, simul aliqua profert, quæ ad præsens spectant. In antecessum autem monemus, videri hunc autorem de industria rem intricare voluisse, dum p. 539. l. c. quæstionem ex mente Nostratum format de statu exaltationis, & tamen deinceps impugnat omnipræsentiam in statu exinanitionis. *Quæstio ergo est, inquit, an humana Christi natura, ex Gratia Unionis verè & re ipsa evaserit omnipotens, omnipræsens &c. ita, ut inde à primo Conceptionis momento Proprietates istas verè habuerit, saltem actu primo, licet non secundo, id est, licet eas in statu Exinanitionis non ita exercuerit & usurpaverit, uti postea in statu Exaltationis factum est &c.* Nihilominus, sui quasi oblitus, statim ita argumentatur: *Si Caro Christi Omnipræsentia &c. in ipsa Unione, & primo Conceptionis momento verè particeps est facta: falsum erit, quod de Conceptione & gestatione ejusdem in utero Unius Virginis, deq; Nativitate ex ipsa sola credimus. Tum enim non potuit ille Fœtus unico Mariæ utero contineri, utpote ubique præsens.* Resp. si vel maximè statueremus, Christum in statu exinanitionis omnipræsentem fuisse, hæc tamen contra nos nihil efficerent, cum illi, quod est ubique, non ubique statim actio aliqua tribui possit vel debeat. Nam e.g. Spiritus S. tanquam verus Deus est ubique; non tamen, quando naturam Christi humanam in utero Mariæ virginis formavit, eam in omnibus uteris formasse dici posset. Sic licet humana natura alibi etiam fuisset præsens, rectè tamen dici posset in utero Mariæ tantùm concepta esse & gestata. Sed rectius remittimus Autorem ad statum controversiæ, quem si teneat, argumentum non est contra nos. Pergit *Heidanus: Dixerunt illocalem & hyperphysicam esse carnis Omnipræsentiam, quæ non pugnet cum locali & physica ejusdem quantitate — Fuisse itaque Omnipræsentem actu primo, non secundo. Ad quæ excipit: 1. hic Principium peti, & Contradictionem implicari, quatenus eodem tempore Uni & Eidem carni duplex*

plex, isq; contrarius Existendi modus tribuitur, localis & illocalis. 2 Duplex actus in simplice Dei Essentia, seu Proprietatibus essentialibus distinguitur. 4 (num. 3 de industria omitto, quia tantum de simili agit) Quatenus omnibus Creaturis verè præsens fuisse negatur; qui tamen eadem Omnipræsencia, quam λόγος ipse per Naturam habet, omnipræsens fuisse dicitur. Resp. ad 1: Distinctio inter præsentiam illocalem seu hyperphysicam, & localem seu physicam ab illis adhibetur, qui omnipræsentiam in statu exinanitionis admittunt; quorum sententiam licet nostram non faciamus, negamus tamen, eam contradictionem involvere: quamvis enim præsentia physica & hyperphysica humanæ naturæ eodem tempore tribuatur, non tamen hoc fit eodem respectu, dum physicè præsens fuisse dicitur per naturam, hyperphysicè autem per unionis gratiam. Num. 2. & 4. (quos meritò conjungimus, quia posterior priorem explicat) facilè eludimus. Quia enim non unam numero omnipræsentiam utriusque naturæ esse asserimus, hinc duplex actus primus & secundus, in simplici Dei essentia nobis objici haut debet. Alia, quæ moneri poterant, volentes præterimus.

§. XI. Sed adhuc alias rationes Heidanns nobis opponit p. 539. III. Quomodo de loco in locum fuit progressus, alicubi dicitur non fuisse? Job. VI & XI. Matth. XXIX Surrexit non est hîc. Non enim potest una res simul habere duos contrarios Existendi Modos, nisi habeat duas contrarias essentias. Qualis enim Essentia, talis & ejus Existentia. Resp. Iterum non tangit autor statum controversiæ, dum de exinanitione loquitur. Quodsi verò posteriora verba ad statum exaltationis applicare quis voluerit, tunc concedimus quidem Heidani assertionem, sed sicut non statuimus contrarios existendi modos in Christo, ita nec duæ essentiæ contrariæ ex sententia nostra colligi possunt aut inferri. Visibilem & invisibilem, naturalem & supernaturalem, non tamen prorsus secundum idem, Christo omnipræsentiam ad-

adscribimus in statu exaltationis, pendentem à libera Christi hominis voluntate, ejusque omnipotentia; non ex infinitate, quam secundum humanam naturam non habet: ex qua sententia nec duo contrarii existendi modi, multò minùs contrariæ essentiæ elici possunt.

§. XII. Porro objicit *Heidanus* num. V. omnipræsentiam pugnare cum Resurrectione & Ascensione in cælos. VI. cum Christi exaltatione: *Quomodo enim, inquit, Deus majorem illi Gloriam dare potuit, qui jam vi Hypostaticæ Unionis omnem Deitatis plenitudinem habuit. Qui omnia habet, illi nihil amplius conferri potest, Quod Meum est, non amplius potest fieri Meum.* VII. Imaginarium futurum esse Christi reditum. Resp. Omnia hæc frustra dicuntur. Omnipræsentia Christi hominis non pugnat cum resurrectione & ascensione, quia demum post utramque cœpit. Nec pugnat cum Christi exaltatione, quod saltim ex hoc patet. In statu Exinanitionis Christus non exercuit actuale dominium in hoc universum, secundum humanam naturam, quod cum ipsi per sessionem ad dextram obtigerit, manifestum hinc est, Christo in statu exaltationis collatum aliquid fuisse, quod ante non habuit. Tandem nec pugnat cum reditu Christi ad judicium. Tunc enim Christus modo visibili & speciali redibit, qui particularis præsentia modus universali ejus præsentia nihil derogat.

§. XIII. Paucis adhuc considerata sunt, quæ *Petrus van Mastricht* nobis opposuit. Ille l. c. p. 107. ita scribit: *Queritur quartò, an ex hac unione, ubicunque existit ó λόγος, ibi etiam existat caro? Reformati negant, eò quod (1) Scriptura disertè neget Job. XI, 15, 32. Luc. II, 12. 42. Marc. XVI, 6. Job. XVI, 28 & XVII, 11. Ebr. IIX, 4. &c. (2) articuli fidei nostræ multis modis reclamant. Sic enim (a) quoad humanam naturam, non esset nobis per omnia similis (b) non potuisset nasci, ac prodire ex utero materno. (c) non potuisset mori, per*

E

se-

separationem corporis ab anima. (d) non potuisset resurgere. (e) non posset reverti ad iudicium. Omnia enim ista, restrictam ad unum locum, carnis Christi presentiam presupponunt. Non addam (3) quod per adequatam istam, carnis & λόγος coexistentiam, caro Deus fieret. Sed hæc non multum negotii nobis facessent, cum maximam partem jam sint discussa. Minus verò candidè agit, quando quæstionem ita format: an ex unione omnipresentia Christi secundum carnem fluat? & affirmativam Lutheranis promiscuè tribuit. Nam latere Autorem non potest, quod Nostrates Saxonici & Hassiaci, aliique plerique fundamentum omnipresentiæ adequatum non collocent in unione, sed simul & imprimis in exaltatione Christi & sessione ad dextram Dei. Quod autem atinet (1) ad loca Scripturæ, de ultimo (ut ordine retrogrado progrediar) *Ebr.* IIX. dictum jam in §. 9. Verba apud *Johan.* XVII, II. nil juvant adversarium. Per mundum enim non intelliguntur hæc inferiora seu terra, sed miseria, status perversus, vita hominum corrupta & depravata. Id patet non tantum ex *vers. 9*, ubi Christus dicit, se non orare pro mundo; sed etiam ex intentione Salvatoris. Nam motivum hîc affert, quo Deum permovere vult ad exaudiendas preces suas pro discipulis suas. Ratio hæc est: Ego abeo, & non amplius ero in mundo, ipsi autem sunt in mundo. Jam si in mundo esse, hîc idem esset, ac in hac terra presentem esse seu existere, quomodo Christus hanc rationem, tanquam peculiarem, pro discipulis adducere posset, cum hoc modo omnes homines sint in mundo? Aliter ergo verba exponenda sunt, hoc scilicet modo: Ego, post passionem & mortem, non amplius expositus ero hominum persecutionibus, eorumque malitiæ obnoxius; erunt autem discipuli, mei in officio successores. Ideò eos tuere, protegere & conserva. Jam quæ consequentia: Christus non amplius expositus est insidiis & persecutio-

nibus

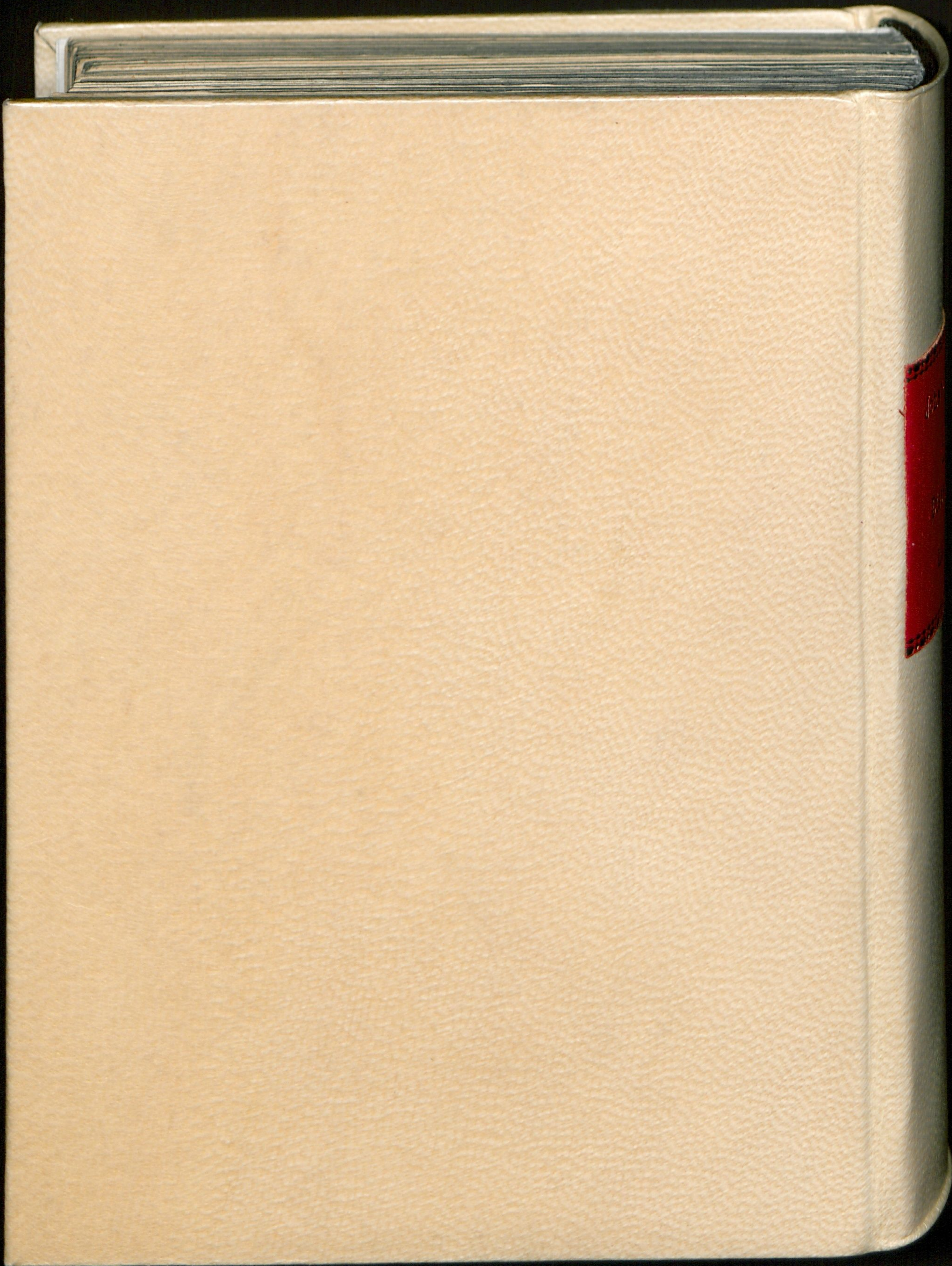
nibus hostium E. non est omnipræsens? In cap. XVI.
Joh. v. 28. Christus loquitur de præsentia visibili. Sed
à negatione præsentiae visibilis ad negationem præsentiae
in genere non valet consequentia. Reliqua dicta loquun-
tur de Christo exinanito, adeoque nobis non adversan-
tur. Quod (2) ad articulos fidei attinet, negamus ul-
lum ullo modo reclamare. Quando in probatione Au-
ctor dicit, Christum, si quæ humanam naturam omni-
præsens esset, juxta eam nobis non esse similem per omnia,
illa collectio plane indigna tali viro videtur. Similem
in modum argumentari liceret: Si Christi humana natu-
ra sedet ad dextram Dei, nobis non per omnia similis est.
Si Christus in statu exaltationis dominatur huic univer-
so, & erit judex universalis; Ergò nobis non per omnia si-
milis est. De nativitate, morte, resurrectione Christi
jam monitum est, quod partim ad statum Exinanitionis,
partim ad statum Exaltationis inchoatum pertineant, un-
de contra nos inde nullum potest argumentum desumi.
Sed & de reditu Christi ad judicium diximus §. 12.
Quod tandem (3) addit, per adæquatam istam carnis &
λόγος coëxistentiam, carnem Deum fieri, id omni destitui-
tur fundamento. Non enim omnipræsentiæ humanæ
naturæ tribuimus ob infinitam ejus essentiam aut virtutem,
quam formaliter habeat: hanc enim non asserimus; sed
derivamus ex omnipotentia Christi ejusque libera volun-
tate, quæ duo naturam finitam in infinitam, seu carnem
in Deum, quomodo convertant, non sanè apparet. Il-
lud quoque non silentiò prætereundum, quod dicit adver-
sarius, Lutheranos unionem personalem & omnipræsenti-
am Christi fingere in gratiam oralis manducationis in
Sacra Cœna: hoc enim falsissimum esse iterum iterumque
dicimus. Fundamentum præsentiae Christi realis in Sacra
Cœna & oralis manducationis, Lutherani non ponunt in
unionem personali, sed in verbis institutionis perspicuis
& clarissimis. Quod fundamentum hæctenus immotum
E 2 stat,

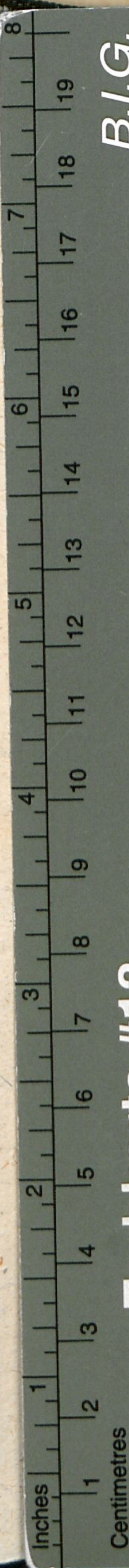
stat, stabitque semper) contra omnes adversariorum insul-
tus. Cæterum, ut hoc addam, animus erat plura, &
prolixiori studio elaborata de hoc argumento dare, sed
quoniam ob intercedens impedimentum brevitati studen-
dum fuit, atque abitus ex hac Academia maturan-
dus est, impræsentiarum hæc qualiacunque
sufficiant.

S. D. G.

25

Q. D. B. V.

ATIO THEOLOGICA

DE

IPRÆSEN-

CHRISTI SE-

DUM CARNEM

QUÆ

SUB PRÆSIDIO

VILIELMI BAJERI

DOCT. ET PROFESSORIS PUBL.

S THEOL. hoc tempore DECANI,

vandi, Præceptoris omni ho-

cultu atatè devenerandi

licè ventilanda proponitur

B AUCTORE RESP.

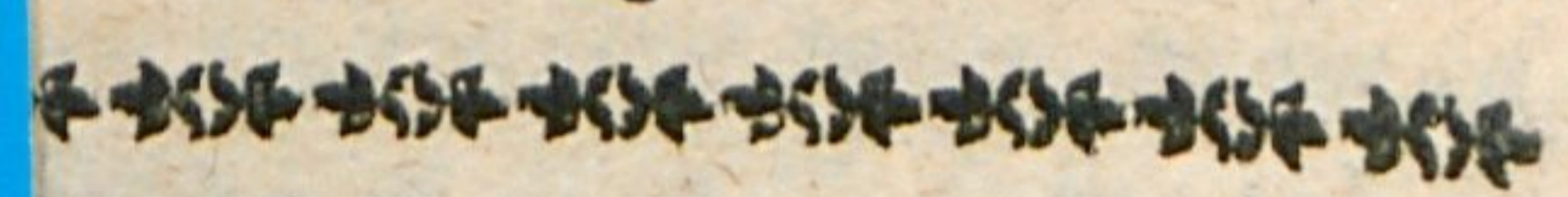
RAHAMO KROMAYERO

hrdruffio - Thuringo

anii A. MDC LXXXI.

Junii 1691

H. L. Q. C.

JENÆ,

is GOLLNERIANIS.

